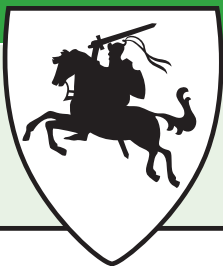

“
SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Vaikams tremtinių dalia, motinoms - ilgesys

Kaip jaustis motinoms, kai jų vaikai priversti palikti gimtinę, nes čia neranda darbo? Arba dirba, bet negali iš uždarbio pragyventi. Kiek to džiaugsmo motinoms, jei užsienyje daugiau uždirbantys, bet tik retkarčiais tėvus aplankantys vaikai atsiveža savo vaikus, kurie nebemoka nė vieno senelių žodžio? Tokių šeimų Lietuvoje - tūkstančiai. Kuo mažesnė, toliau nuo centrų nutolusi savivaldybė - tuo jų daugiau. Netoli Lenkijos sienos, Didžiosios Radziškės kaime (Kalvarijos sav.), gyvenančios daugiavaikės motinos Salomėjos Kraptavičienės taip pat neaplenkė tokia lemtis. Gal tik ne tokia rūsti - iš penkių Salomėjos vaikų trys su šeimomis liko gyventi netoli gimtųjų namų. Jie - atrama prieš kelerius metus našle likusiai motinai. Kaip teigia Salomėja KRAPTAVIČIENĖ, per gyvenimą vargo teko daug, bet niekada nebuvo žmonėms tiek nevilties.

- Ar buvo sunku penkis vaikus užauginti?

- Kiek save prisimenu, man niekada nebuvo lengva. Penkiolikos metų likau be mamos. Liko broliai, senas tėvas. Jaučiausi už visus atsakinga. Vienas brolis mokinosi universitete. Sakydavo, sese, mesiu mokslus, jau nebegaliu. Prašydavau, kad tik laikytųsi. Labai sunku jam buvo, tekdavo dirbti ir mokytis, bet baigė. Užauginti būrį vaikų man taip pat nebuvo lengva. Ilgai dirbau kolūkio kontoroje sekretore, bet kol vaikai ūgtelėjo, nebuvo kur grįžti, kolūkiai subyrėjo. Vėliau melžiau karves, kartu su vyru šėrėme veršiukus. Kai pradėjo griūti ir bendrovės, išėjome, susikūrėme savo ūkėlį. Per mano gyvenimą Lietuvoje pinigai pasikeitė keturis kartus, o kiekvienas keitimasis skurdino vis labiau. Svarstydavome, kad sutaupysime vaikų mokslams, o pasikeičia pinigai - ir nieko nelieta. Pas kaimynus lenkus kaip buvo zlotas, taip ir liko. Kol nebuvo atidarytos sienos, nematėme ir nežinojome, kaip jie gyvena. Dabar, kai keliai atviri, skirtumai aiškūs. Žinoma, Lenkijoje nebuvo kolūkių, kaip pas mus, gal jie tiek nebuvo nuskurdinti. Iš Lenkijos taip pat daug žmonių išvažiuoja, bet bankroto šiai šaliai jokie aiškiaregiai neskelbia, kaimai ne traukiasi, o pučiasi. Mūsų kaimai tiesiog akyse nyksta. Prisimenu, mano vaikystėje kiek žmonių gyveno... Vaikai būriais į mokyklas traukė.

- Jūsų kaimo turbūt taip pat neaplenkė emigracija?

- O kaipgi. Mažai šeimų, kurių vaikai nebūtų išvažiavę. Vienų - po du, po vieną, kitų - visi. Motinoms gaila, bet jos supranta, kad vaikai kitos išeities neturi. Ar geriau, jei sūnus, duktė namuose iš nevilties prasigers ir sėdės tėvams ant sprando, ar kitur dirbs ir pragyvens? Ne visų užsienyje sėkmė laukia. Dauguma išvažiuoja į nežinią. Kai mano vaikai, pamatinukai,

mokėsi, ne vienas klausdavo: kaip tu išsiverti? Bet tais laikais mes dar taip nesureikšmindavome, - ką turėjai, tas buvo gerai. Batono nusipirkti negalėjome, tai duoną namuose kepdavome. Kai jauniausioji mokinosi, poreikiai jau buvo kitokie. Kainos ėmė kilti kaip ant mielių.

- O jeigu visi jūsų vaikai būtų išvažinėję, kas tada?

- Sunku būtų. Ilgesys didžiulis. Dauguma pasirinkimo neturi, išleidžia. Mano vaikai išvažiavo iš didelio trūkumo. Kai Šveicarijoje savo antrąją pusę susiradusi duktė tekėjo, pasakiau, kad neatvažiuosime į vestuves. Visai neturėjome pinigų. Duktė už mūsų kelionę sumokėjo. Manote, lengva priimti? Mūsų, grįžusių iš vestuvių, į oro uostą atvažiavo svotas parsivežti, už paskutinius pinigus lauktuvių visiems nupirkau. Kas galėjo vaiką sustabdyti likti? Iš dalies kalta jaučiuosi, nes tai aš pirmą užsiminiau dukteriai, kad kiti vaikai išvažiuoja į užsienį. Iš pradžių ji važinėjo užsidirbti, o grįžusi mokydavosi. Pabaigė buhalteriją. Įgytos žinios jai praverčia dabar, šeimos verslą tvarkant. Duktė tebeturi Lietuvos pilietybę, nors pagal vyrą jau galėtų gauti Šveicarijos, bet nenori prarasti lietuviškos.

- Kaip Lietuva atrodo, kad mūsų tiek daug išvažiuoja? Kas liks?

- Blogai. Blogai bus. Nelieta kam dirbti. Mūsų žemes dirba vienas kitas didesnis ūkininkas ir lenkai. Lenkai vieni turi Lietuvos pilietybę, kiti čia nusipirkę namus, deklaruoja turtą, kad būtų lengviau kitą turtą įsigyti. Nelabai girdžiu, kad pas mus kas iš užsienio grįžtų. Juokingai skamba valdžios kalbos: susigrąžinsime išvažiavusius. Norint susigrąžinti žmones, reikia kažką jiems pasiūlyti, darbo ir uždarbio reikia duoti. Dabar tik kalbos mokesčius didinti... Žmonės bėga iš Lietuvos, nes neturi iš ko pragyventi. Auginantieji vaikučius net iš darbo verčiasi labai sunkiai. Kodėl jiems negali mokėti daugiau? To reikia klausiti verslininkų. Ir ateitis nieko gero nežada. Atvirai kalbama, kad dabartinis jaunimas negaus pensijų, nebus kam jas uždirba. Kaip žmogui jaustis, jei jis žino, kad pensijos negaus arba gaus ją tokią skurdžią, kad vos duonai užteks? Lieka tik bėgti.

- Pykstame, kad mokesčiai didinami, bet juk reikia valstybę išlaikyti, reikia pinigų švietimui, sveikatos apsaugai...

- Reikia, bet aš manau, kad valstybė su žmonių pinigais turėtų pagarbiau elgtis. Kolūkių laikais, kai krisdavo veršiukas, kaltė tekdavo melžėjai. Ji turėdavo padengti nuostolius. Dabar iššvaisto tokius pinigus - auksiniai šaukštai, auksinės kopėčios - ir niekas nekaltas. Ko tada norėti? Seimo nariai savo kanceliaries išlaidas taip išgrando, taip iššluoja, neva šakočius perka, gėlytes.

► **Gimtajame kaime su mama Salomėja Kraptavičiene gyventi likusi Sangrūdės seniūnė Ingrida Stankevičienė sutinka su kiekvienu jos žodžiu: „Žmonės iš gimtinės veja ne patriotizmo stoka“**

Nemačiau, kad bent vienas pas mus būtų šakotį atsivežęs. Mano galva, tokio likimo užsipelnėme todėl, kad leidžiame valdžiai su savimi eksperimentuoti. Atrodo, iš savų išrenkame. Gal juos pačius kažkas valdo?

- Seimą renkame kas ketverius metus, renkame naujus, geresnius, bet reikalai tie patys...

- Velnią į šėtoną išmainome. Padidėjo alkoholio kainos. Ir kas pasikeitė? Visas mūsų kraštas važiuoja į Punksą alkoholio pirkti. Ne

taip reikia reikalus spręsti, ne draudimais ir ne žvalgymusi į turtingesnes valstybes. Jeigu žmogus gerai gyvena, jeigu turės pinigų už ką pasižmonėti, knygą nusipirkti, į koncertą ar teatrą nueiti, ar reikės jam alkoholio? Viena aiškiaregė sakė, kad po šešerių metų Lietuva bankrutuos. Iš pradžių galvodavau: kvailystės, o dabar jau tyliu. Jeigu valstybė viską perka į skolą, jeigu visi kraunasi lagaminus ir išvažiuoja, kas tuos mokesčius mokės? Tik mūsų valdžiai gyvenimas geryn. Nereikia pavydėti gyvenantiems iš

socialinių pašalpų. Jiems tikrai sunku. Nebemato vilties, nebeieško darbo. Paskaičiuoja, jeigu už darbą siūlo minimumą, o pusę to minimumo tenka išleisti važinėjimui į darbą, ar verta dirbti? Nuleidžia žmogus galvą ir kenčia, jausdamas pažeminimą. Arba spjauna ir išvažiuoja.

- O kas liks Lietuvoje vietoj išvažiavusiųjų? Kaip su kalbomis apie patriotizmą: kad ir blogiau, varkime, kentėkime dėl Lietuvos...

- Bažnyčioje per pamokslą klebonas kartą sakė: jei žmogus savo kambario sienas apsikarsto šventais paveikslais, kryžiais ir rožiniais, nebūtinai jis yra labai geras katalikas. Taip ir su patriotizmu. Skačiau, kad Lietuvoje katalikų padaugėjo. Iš kur galėjo padaugėti? Veidmainių gal ir padaugėjo. Jeigu žmonės išvažiuoja iš Lietuvos, negalime sakyti, kad jie nemylia savo šalies. Jie myli, tik jie negali čia pragyventi. Gera prisimenu krizę 2008 metais. Piniginėje tik 10 litų, o sąskaitoje - daugiau kaip 16 litų skola. Tuo metu trečią mėnesį už parduotą pieną nesumoka. Pabundu naktį ir galvoju: „Dieve, Dieve, ką dabar daryti? Katalikams priimta skolą iki Kalėdų gražinti, kaip ją gražinsiu, jeigu pačiai skolos neatiduoda?“ Klausiate, kas gyvens Lietuvoje vietoj lietuvių? Atsirams kam. Užsieniečių privažiuos. Kuriasi jau pas mus ukrainiečiai, girdisi ir filipiniečių, Gruzija tuoj pajudės. Filipiniečius įdarbins statybose. Ar jie moka statyti, nelabai svarbu. Svarbu, kad jie dirba pigiai. Jeigu tie svetimšaliai pas mus ir liktų, nebus jie lietuviai, nebus.

- Vis dėlto darbo Lietuvoje galima rasti, gal tik noro dirbti nėra?

- Gal ir yra darbo, tik kiek už jį temoka? Pagaliau žmogui reikia tikrumo, žodžio laikymosi. O to labai trūksta. Agituoja kaimiečius auginti buliukus: kokios supirkimo kainos būsiančios... Žmonės patiki, augina, o ateina laikas parduoti, gauna katino ašaras. Tai veršiukui ant kumpių mėsos mažai, tai tas, tai anas. Kad tik kainą numuštų, o supirkę jau žino, už kiek parduoti, kad patiems liktų. Kiek gali kęsti, tai matydamas? Senas ir kur dėtis neturintis kenčia, o jaunimas - nebenori. Kiek ilgai tversi su minimaliu atlyginiu? Kaip vaikus užauginti, į mokslus išleisti? Verslininkai patys sau duobę kasa, nebeliks kas jiems dirba. Tie patys ukrainiečiai neilgai kęs, žvalgysis, kur toliau išvažiuoti. Už tai ir nenori jaunos, normalios šeimos likti. Skurdo kainą vaikai pajunta nuo mažens. Anūkė sakė, jog auklėtoja ekskursiją į Londoną organizuoja. O ką daryti tiems vaikams, kurių tėvai neturi kuo už kelionę sumokėti? Kaip jiems jaustis? Ar jau taip Lietuvoje viskas pamatyta, kad į Londoną vaikus reikia vežti?

Kalbino Dalia BYČIENĖ

Profesorius Vladas Stankevičius-Stanka

Vladas Stanka - vienas iš nepriklausomos Lietuvos kūrėjų, vairavęs valstybės kultūros, švietimo ir mokslo struktūras. Tai nepaprastai įdomaus likimo ir ypatingų gebėjimų žmogus. Pirmąją pusę gyvenimo šis teisininkas, politikas, karo inžinierius ir mokslo istorikas vadinosi Vladimiru Stankevičiumi. Jis gimė 1884 m. lapkričio 16 d. bajoriškos kilmės šeimoje, valdžiusioje du valakus žemės prie Biržų, greta grafų Tiškevičių dvaro. Jaunuolis mokėsi Rygos ir Petrapilio gimnazijose. O 1908 m. baigęs Petrapilio universiteto Teisių fakultetą buvo paliktas ruoštis profesūrai Baudžiamosios teisės katedroje.

Akademine karjerą, kuri gabiam ir darbščiam jaunuoliui klostėsi kuo puikiau, nutraukė Pirmasis pasaulinis karas. Tada jis stojo savanoriu į Junkerių karo mokyklą ir tapo karo inžinieriumi. Prie Rygos, Pskovo ir Daugpilio V.Stankevičius darbovo apkasų įrengimo baro viršininku. Taip pat dėtė lauko fortifikacijos dalykus karo mokyklose; kartu su dviem Peterburgo inžinerijos akademijos profesoriais išleido šios srities vadovėlį, parengė knygėlę apie kulkosvaidžių priedangas.

Audringi to meto įvykiai įtraukė V.Stankevičių ir į politiką. Po 1917 m. Vasario revoliucijos Rusijoje jis tapo vyriausybės premjero Aleksandro Kerenskio kabineto viršininku, Laikinosios vyriausybės komisaru Šiaurės fronte, Vyriausybės komisaru prie vyriausiojo kariuomenės vado būstinės Mogiliove. Bolševikų perversmo metu V.Stankevičius bandė organizuoti Žiemos rūmų gynybą, o nepavykus vienas paskutiniųjų juos paliko. V.Stankevičius turėjo įtakos skiriant ar atleidžiant generolus, dalyvaudavo derybose dėl vyriausybės sudėties, organizavo Kornilovo maišto malšinimą, turėjo teisę kartu su fronto vadu patvirtinti arba atmesti mirties nuosprendį. Pilietinio karo metu V.Stankevičius veikė Kijeve, taip pat slapta lankėsi

► Profesorius Vladas Stanka (1884-1968)

Maskvoje ir Petrapilyje. Kaip rašo savo prisiminimuose, „daug kartų turėjau bėgti, slapstytis, buvau šešis kartus suimtas“. Sumanumas ir drąsa padėjo išvengti blogesnės baigties...

1919 m. V.Stankevičiui su šeima pavyko emigruoti į Berlyną. Ten buvo išspausdinti ir jo nuotykingo gyvenimo Rusijos įvykiuose atsiminimai (pakartotinai 1994 m. Rusijoje). Skausmingos patirties subrandinti gimė ir V.Stankevičiaus politinės filosofijos veikalai. 1921 m. Berlyne buvo išleista di-

rimus su Lenkija. Iš visų pusių plaunama didžiulių tautinių stichijų - vokiečių, lenkų ir rusų - ji išsaugojo kalbą, kultūrinį savitumą ir ryškų dvasinį originalumą.“ Kitais metais V.Stankevičius išleido knygą „Rusija ir Vokietija“, taip pat rusų kalba. Įvade rašoma, kad ne priešiškas ir kova, o tautų solidarumas bei taikus bendradarbiavimas yra pats naudingiausias, praktiškiausias ir tikslingiausias dalykas. Taigi šiuose veikaluose remiamasi tikėjimo šviesia žmonių ateitimi filosofija.

► **Vladas Stanka - vienas iš nepriklausomos Lietuvos kūrėjų, vairavęs valstybės kultūros, švietimo ir mokslo struktūras**

delės apimties knyga rusų kalba „Rusijos tautų likimai“. Ten svarstoma apie imperijos prisijungtų tautų ateitį, žvelgiant iš jų istorinės patirties. Apie mūsų kraštą autorius rašo taip: „Lietuva surado taikų būdą įveikti ilgalaikius nesuta-

Tolesniuose V.Stankevičiaus darbuose - staigus posūkis nuo politologijos prie mokslo istorijos. 1923 m. amerikietiška leidykla Prahoje išleido solidžią jo studiją „Mendelejevas - didis rusų chemikas“. Ši knyga 1940 m. buvo išleis-

ta ir lietuvių kalba, dar papildyta skyriumi apie elementų periodinio dėsno pagrindimą naujausiais atomo fizikos ir radioaktyvumo tyrimais. Tais pat 1923 m. V.Stankevičiui pavyko sugrįžti prie akademinio darbo. Tėvynėje, Kauno universitete, jis ėmė dėstyti baudžiamosios teisės kursą, rašė šios srities knygas. Tapo docentu, profesoriumi, katedros vedėju; vertėsi ir advokato praktika. Vasaromis plūšėdavo prie mokslo darbų Vakarų Europos bibliotekose. Mokėjo rusų, lenkų, vokiečių, anglų, prancūzų kalbas. 1934 m. Kaune lietuvių kalba, o Paryžiuje - rusų pasirodė V.Stankevičiaus veikalas „Pasaulinės istorijos dinamika“. Knyga, parašyta gyvenimo džiugėsio dvasia, nagrinėja svarbiausias problemas religijos, mokslo, technikos, teisės istorijos bei politikos srityse. Kiek vėliau, 1937 m., profesorius parašė knygėlę „Pasaulinio ūkio dinamika“, kurioje glaustai apibendrina XX a. ekonominius procesus, karų bei krizių įtakas jiems, nubrėžė ateities perspektyvas. Įdomu, kad joje labai palankiai vertinamas būsimas atominės energijos bei sau-

lės baterijų panaudojimas. O veikalė „Didelės ir mažos valstybės“, išleistoje Kaune 1938 m., autorius įvairiais kriterijais įrodinėja mažų valstybių pranašumą plėtojant ekonomiką. Pasak V.Stankevičiaus, būtent mažosioms priklausys ateitis, būsiamasis pasaulio „aukso amžius“. Laisvalaikio profesorius yra parašęs netgi nuotykių romaną „Žvaigždė iš Rytų“, išleistą A.Kosos slapyvardžiu. Romanas sulaukė ir pakartotinių leidimų 1936 m. ir 1991 m. pavadinimu „Indijos karaliaus turtai“.

Atgavus Lietuvai savo istorinę sostinę, V.Stankevičius profesoriavo Vilniaus universitete. Tačiau 1944 m. jam vėl teko trauktis nuo bolševizmo bangos. Tada ir sutrumpino savo pavardę, pabrėždamas savo lietuvišką kilmę. Karo nuniokotoje Vokietijoje kartu su kolegomis iš Latvijos ir Estijos mūsų šviesuoliai įkūrė unikalią švietimo ir mokslo įstaigą pabėgėliams - Pabaltijo universitetą. Kokio tikėjimo tautos kūrybinėmis galiomis reikėjo ryžtantis tokiai veiklai! Ir simboliška, kad universitetas buvo įkurdintas buvusiose Pinebergo kareivinėse... Profesorius V.Stanka čia buvo lietuvių skyriaus rektoriumi, o 1948-1949 mokslo metais išrinktas ir viso universiteto vadovu. Palaikydavo ryšius laiškais su A.Kerenskiu, gyvenančiu emigracijoje Paryžiuje.

Kai anglų okupacinė valdžia 1949 m. nutarė uždaryti Pabaltijo universitetą, šį pabėgėlių mokslo švyturį, profesorius V.Stanka su šeima persikėlė į JAV. Mokėdamas daug kalbų, dirbo garsiojoje Kongreso bibliotekoje Vašingtone, atlikdamas mokslinius tyrimus Arktikos instituto užsakymu. Gilinosi į Rytų filosofiją ir egzistencializmą, taip pat parašė daug straipsnių Bostone leidžiamai lietuviškai enciklopedijai. V.Stanka išliko darbingas iki pat mirties, 1968 m. gruodžio 25 dienos. Stebina nepaprastai platus profesoriaus mokslinių interesų ratas, taip pat gražus įdirbis labai skirtingose mokslo šakose. Tokio talento ir darbštumo žmonės - tikras tautos lobis, jos didžioji garbė.

Prof. Libertas KLIMKA

2017 M. GEGUŽĖS 13 D., 18 VAL.

VILNIAUS UNIVERSITETO PLANETARIUME (KONSTITUCIJOS PR. 12A, VILNIUS)

„Tyką“
žvaigždėtam
planetariume

KOMPAKTINĖS PLOKŠTELĖS
PRISTATYMO KONCERTAS

SAULIUS PETREIKIS (TRIMITAS, BANSURI,
AIRIŠKA DŪDELĖ, ŠVILPYNĖ, DUDUKAS,
KLASIKINĖ FLEITA, HULUSI, PRANCŪZIŠKAS
RAGAS, LUMZDELIS, BALSAS)
DONATAS PETREIKIS (GITARA)
VYTAUTAS MIKELIŪNAS (SMUIKAS)

BILIETUS PLATINA

WWW.GME.LT